

ANKARA ÜNİVERSİTESİ AYAŞ MESLEK YÜKSEKOKULU
ASG 109 SOSYAL GÜVENLİĞE GİRİŞ DERSİ

Öğretim Görevlisi Yusuf Can ÇALIŞIR

DERS PLANI

- **SOSYAL GÜVENLİK TEKNİĞİ KAVRAMI**
- **SOSYAL GÜVENLİK TEKNİKLERİNİN ÇEŞİTLERİ**
- **GELENEKSEL ve ÇAĞDAŞ SOSYAL GÜVENLİK TEKNİKLERİ AYRIMI**

⇒ SOSYAL GÜVENLİK TEKNİĞİ KAVRAMI

- ✚ Sosyal güvenlik teknikleri, sosyal güvenlik sağlamak amacı ile sürdürülen çabaların sonucu olarak bulunan; insanlığın sosyal güvenlik sağlamak amacı ile kullandığı, geliştirdiği usul, metot ve yolların genel adıdır.
- ✚ Sosyal güvenlik teknikleri her dönem ve her toplum için geçerli olan, durağan, değişmez teknikler değildir. Sosyal güvenlik ihtiyacındaki değişime bağlı olarak sosyal güvenlik teknikleri de değişir. İnsanlığın sosyal gelişmesi sosyal güvenlik ihtiyacında da değişme ve çeşitlenme sağlamış; zaman zaman da mevcut sosyal güvenlik teknikleri yetersiz kalmıştır.
- ✚ İşte bu yetersizlikleri gidermek ve değişen sosyal güvenlik ihtiyaçları ile yeni sosyal riskleri karşılamak bakımından yeni sosyal güvenlik teknikleri bulma arayışı doğmuştur.

⇒ SOSYAL GÜVENLİK TEKNİKLERİNİN ÇEŞİTLERİ

- ✚ Sosyal güvenlik teknikleri bireysel ve toplu teknikler olmak üzere 2 grupta toplanır.

A. Bireysel Sosyal Güvenlik Teknikleri

- ✚ Bireyin başkalarından yardım ve destek almaksızın, tek başına kendi sosyal güvenliğini sağlamak amacı ile geliştirdiği teknikleri ifade eder.
- ✚ Bireysel sosyal güvenlik tekniklerinin temeli tasarrufa dayanır.

a-) Tasarruf Tekniği

- ✚ Tasarruf etmek kişinin harcanabilir gelirin bir kısmından gelecekte karşılaşılabileceği sıkıntılar ya da yapmayı düşündüğü yatırımlar nedeniyle vazgeçmesi ve harcamaması olayıdır.
- ✚ Tasarruf tekniğinin yetersiz kalmasının en önemli nedeni tasarrufun kişinin gelir seviyesi, tasarruf kültürü ve sosyal güvenlik bilinci ile ilişkili olma niteliğidir.
- ✚ Tasarruf ile gelir arasında bir fonksiyonel ilişki vardır. Tasarruf gücü, kişinin gelir seviyesine göre doğru orantılı olarak artmakta ya da azalmaktadır.

✚ Bütün eksiklik ve yetersizliklerine karşılık tasarruf tekniği tek başına yeterli bir teknik olamamakla birlikte; toplu sosyal güvenlik teknikleri içerisinde çağdaş sosyal güvenlik tekniklerinin de özünü oluşturmaktadır.

B. Toplu Sosyal Güvenlik Teknikleri

✚ Toplu teknikler, bireylerin bir araya gelerek sosyal güvenlik sağlama amacı ile dayanışmaya gitmesi esasında doğan ve geliştirilen tekniklerdir.

✚ Toplu sosyal güvenlik teknikleri gelişimi ile sosyal gelişme arasında kuvvetli bir ilişki vardır ve sosyal gelişmeye paralel olarak gelişmiş ve çeşitlenmişlerdir.

**** Sosyal Yardımlaşma Tekniği ****

✚ Sosyal yardımlaşma toplumun en küçük birimi olan aileden başlayarak çeşitli toplum seviyelerinde gerçekleştirilir.

⇒ Sosyal yardımlaşma tekniğinin ayırt edici özellikleri:

- ✓ Kişiler arası yardımlaşma tekniği olması,
- ✓ Risk gerçekleşikten sonra devreye girmesi,
- ✓ Kişinin talebine bağlı olması,
- ✓ Yapılacak ve istenen yardımların yardım yapanın arzusuna ve yardım yapma gücüne bağlı olmasıdır.

**** Özel Sigorta Tekniği ****

✚ Özel sigorta tekniği, mala yönelik risklere karşı emniyet sağlamak amacı ile uygulanmaya başlamış bir tekniktir.

⇒ Özel sigortanın ayırt edici unsurları şu şekilde sıralanabilir:

- ✓ İsteğe bağlıdır,
- ✓ Kâr amacı güder,
- ✓ İflas riski vardır,
- ✓ Primli sistemdir,
- ✓ Prim ile sağlanan yardım arasında bir doğru orantı vardır ve
- ✓ Özel girişim (serbest teşebbüs) faaliyetidir.

**** Sosyal Sigorta Tekniği ****

✚ Özel sigortanın temelini oluşturan sigorta tekniği, sosyal sigortada kamu menfaatini gözeterek ve kâr amacı gütmeksizin sosyal güvenlik sağlama amacıyla kullanılmaktadır. Bu özelliği ile sosyal sigorta tekniği kamusal faaliyet niteliği kazanmaktadır.

Sosyal sigortanın temel ilkeleri:

- ⇒ Zorunlu olması,
- ⇒ Kamu sigortası olması,
- ⇒ Primli bir sistem olması,
- ⇒ Ödenen primle sağlanan yardım arasında bir bağın olmaması,
- ⇒ Bütün sosyal riskleri kapsamaması,
- ⇒ Kâr amacı gütmemesi,
- ⇒ Devletin garantisi altında olmasıdır.

NOT:

Özel Sigorta

- ✚ İsteğe bağlıdır,
- ✚ Kâr amacı güder,
- ✚ İflas riski vardır,
- ✚ Primli sistemdir,
- ✚ Prim ile sağlanan yardım arasında bir doğru orantı vardır,
- ✚ Özel girişim (serbest teşebbüs) faaliyetidir.

Sosyal Sigorta

- ✚ Zorunludur (Zorunluluk İlkesi)
- ✚ Kâr amacı gütmeyiz,
- ✚ Devletin garantisi altındadır.
- ✚ Primli bir sistemdir,
- ✚ Ödenen primle sağlanan yardım arasında bir bağ bulunmamaktadır,
- ✚ Bütün sosyal riskleri kapsar,
- ✚ Kamu sigortasıdır.

✚ Günümüzde sosyal sigorta programları aşağıda belirtilen 9 sosyal güvenlik riskini kapsama alan bir sosyal güvenlik tekniğidir.

⇒ Bunlar:

- ✓ İş kazası,
- ✓ Meslek hastalığı,
- ✓ Hastalık,
- ✓ Analık,
- ✓ Yaşlılık,
- ✓ Malullük,
- ✓ Ölüm,
- ✓ İşsizlik ve
- ✓ Aile ödenekleridir.

✚ Bu listeye, 1990'lı yıllardan sonra Almanya'nın öncülük ettiği bakım sigortası da 10'uncu sosyal sigorta programı olarak ilave edilebilir.

****Sosyal Yardım Tekniği****

- ✚ Çalışma ve kazanma gücü olmayan, prim ödeyemeyen kimselere sosyal güvenlik sağlamak için sosyal yardım tekniği kullanılır.
- ✚ Sosyal yardım tekniği, prim ödeme gücü olmayan toplum kesimlerine sosyal güvenlik götürmede kullanılır. Bunun için sosyal yardım tekniği ile sosyal güvenlik götüreren sisteme sosyal güvenlik sisteminde **primsiz sistem** adı verilmektedir.
- ✚ Sosyal yardım ve sosyal hizmetlerde aynı uygulama esasları hâkimdir.
- ✚ Sosyal yardım tekniğinin unsurları şunlardır:
 - ✓ Muhtaçlara yönelik sosyal güvenlik sağlamada kullanılır,
 - ✓ Muhtaçlık kontrolüne dayalı yardım yapılır,
 - ✓ Yardımlar karşılıksız yapılır,
 - ✓ Devletçe yönetilir ve denetlenir.
 - ✓ Bu teknikte sistemin finansmanı bütünüyle devletçe sağlanır.
- ✚ Giderler bütçe imkânları ile finanse edilir. Bunun içindir ki bu sisteme, sosyal sigortadan ayırt edilebilsin diye, **primsiz sistem** de denilir.

****Sosyal Hizmet Tekniği****

- ✚ Sosyal yardım tekniğinin unsurları aynı kalmak suretiyle yardımların hizmete dönüştürülerek yapılması “sosyal hizmet” olarak adlandırılır.
- ✚ Sosyal yardım ile sosyal hizmetin birbirinden ayrıldığı yer yapılan yardımların birinde aynı ve nakdi yardımın ağırlıklı olması, diğerinde ise bir hizmetin sağlanması ya da bir hizmetten faydalandırma şeklinde; yani hizmet biçiminde yardım yapılmasıdır.

****Tamamlayıcı Sosyal Sigortalar****

- ✚ Tamamlayıcı sosyal sigorta tekniği, sosyal sigorta kapsamında bulunanların ayrı bir kanunla yine zorunluluk esasına dayalı bir sigorta sistemi içine alınması ile ortaya çıkar. Munzam (ek) sosyal sigorta olarak da adlandırılan bu teknik, sosyal sigorta kapsamında olan sigortalıları zorunlu olarak ek bir sosyal sigorta kapsamına alır.
- ✚ Kişi bu ek sigorta sistemi için de prim öder. Sistem kanunla kurulur.
- ✚ Tamamlayıcı sosyal sigorta tekniği, zorunlu kamu sosyal sigorta programlarının sağlamış olduğu sosyal güvenlik garantisini yeterli görmeyenlere daha yüksek seviyede gelir ve aylık alma imkânı verir.

- ✚ Tamamlayıcı sosyal sigortalarda sigortalının ödediği prim ile aldığı aylık arasında birebir bir ilişki vardır ve sistem esasen özel sigorta tekniğinin prensipleri ile çalışır.
- ✚ Ülkemizde bu tekniğin uygulandığı 3 adet munzam sosyal sigorta kuruluşu kurulmuştur.
- ✚ Bu kuruluşlardan kuruluş tarihî itibarıyla ilki Ereğli Kömür Havzası'nda çalışan taşkömürü işçilerini kapsayan ve 1921 tarihinde 151 Sayılı Kanunla kurulan “Amele Birliği”dir.
- ✚ İkinci munzam sosyal sigorta kuruluşu 1941 yılında kurulan “İlkokul Öğretmenleri Sosyal Yardım Sandığı”dır.
- ✚ Munzam sosyal sigorta kuruluşlarından üçüncüsü ise 1961 yılında kurulan “Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK)”tır.
- ✚ Ordu mensuplarının sosyal güvenliklerini artırmak amacıyla kurulan “ OYAK” bu üç kurum içerisinde en başarılı olanıdır.

⇒GELENEKSEL ve ÇAĞDAŞ SOSYAL GÜVENLİK TEKNİKLERİ AYRIMI

- ✚ Sosyal güvenlik tekniklerini, geleneksel ve çağdaş olarak ayırırken yapılan sınıflandırma değer yargısı içeren; gelenekseli kötü, başarısız; çağdaş ise başarılı, olumlu bulan bir değerlendirme değildir.
- ✚ Geleneksel teknikler; bir dönem insanoğlunun sosyal güvenlik ihtiyacını karşılamak için geliştirdiği ancak şimdi büyük ölçüde terk ettiği, (bireysel tasarruflar ve sosyal yardımlaşma gibi), tekniklerdir.
- ✚ “Geleneksel sosyal güvenlik teknikleri” gönüllülük esasına dayalı olarak işler. Kişiler bu tekniklerle sosyal güvenlik sağlamakta bütünüyle serbesttirler.
- ✚ Geleneksel sosyal güvenlik teknikleri, sosyal güvenlik ihtiyacını zamanında ve ihtiyaca yetecek şekilde karşılama imkânı olmayan tekniklerdir. Bu yetersizlikler, çağdaş sosyal güvenlik tekniklerinin doğuşuna zemin hazırlamıştır.
- ✚ Çağdaş teknikleri bugün daha geniş toplum kesimlerini kapsayan ve onlara insan haysiyetine yaraşır bir sosyal güvenlik garantisi sağlayan (sosyal sigortalar gibi) tekniklerdir.
- ✚ Çağdaş sosyal güvenlik tekniklerinde sosyal güvenlik kişilerin isteğine, izanına, basiretine ya da kültürüne bağlı tutulmamıştır.
- ✚ Çağdaş sosyal güvenlik tekniklerinin başında gelen sosyal sigorta sistemi, kanun gücü ile kişileri kendi sosyal güvenlikleri için tasarruf yapmaya zorlaması yönüyle kendine özgü bir tekniktir.

✚ Günümüzde kişiler ihtiyaçlarını büyük ölçüde aėdař sosyal güvenlik teknikleri ile karşılamakta; geleneksel sosyal güvenlik teknikleri ise aėdař sosyal güvenlik tekniklerini tamamlayan ve destekleyen bir rol oynamaya devam etmektedir.

Yararlanılan Kaynaklar

Yusuf Alper, Kadir Arıcı (2015), “**Sosyal Güvenlik**”, Anadolu Üniversitesi Yayın No: 2659, Eskiřehir, s.63-81.